

**VLAAMS VERBOND VAN HET KATHOLIEK
SECUNDAIR ONDERWIJS**

LEERPLAN SECUNDAIR ONDERWIJS

AV PLASTISCHE OPVOEDING

**Tweede graad ASO
ALLE STUDIERICHTINGEN**

**Tweede graad TSO
BIO-ESTHETIEK
BROOD EN BANKET
LICHAMELIJKE OPVOEDING EN SPORT
SLAGERIJ EN VLEESWAREN**

Het leerplan AV Plastische opvoeding is bestemd voor volgende studierichtingen:

Tweede graad ASO:

ALLE STUDIERICHTINGEN

Eerste leerjaar: 1 uur/week

Tweede graad TSO:

'BIO-ESTHETIEK'

Eerste leerjaar: 1 uur/week

Tweede leerjaar: 1 uur/week

'BROOD EN BANKET'

Eerste leerjaar: 2 uur/week

Tweede leerjaar: 2 uur/week

'LICHAMELIJKE OPVOEDING EN SPORT'

Eerste leerjaar: 1 uur/week

Tweede leerjaar: 1 uur/week

'SLAGERIJ EN VLEESWAREN'

Eerste leerjaar: 2 uur/week

Tweede leerjaar: 2 uur/week

INHOUD

1	VISIE	7
2	BEGINSITUATIE	9
2.1	Leerlingenprofiel	9
2.2	Beeldende beginsituatie	9
3	ALGEMENE DOELSTELLINGEN	10
4	ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN DIDACTISCHE MIDDELEN	10
5	LEERPLANDOELSTELLINGEN EN LEERINHOUDEN	11
5.1	Waarnemen	11
5.2	Vormgeven	12
5.3	Attitudes	13
6	PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN: WERKGEHELEN	14
6.1	Werkgehlen ASO	15
6.2	Werkgehlen TSO	17
	'Bio-esthetiek'	17
	'Brood en banket'	20
	'Lichamelijke opvoeding en sport'	22
	'Slagerij en vleeswaren'	24
7	EVALUATIE	28
8	MINIMALE MATERIELE VEREISTEN	29
9	BIBLIOGRAFIE	30

Plastische opvoeding is een wezenlijk en noodzakelijk onderdeel van de **algemene vorming** van iedereen.

Zij wil de jongeren helpen bij het zoeken naar zichzelf en hun plaats in de maatschappij, om zo in de samenleving op een zinvolle en authentieke manier te functioneren. Een samenleving die door technologie, efficiëntie en utilitarisme gekenmerkt wordt en waaraan het onderwijs niet ontsnapt.

Plastische opvoeding ontwikkelt bij jongeren de manier van denken die aan de basis ligt van de creativiteit. Tijdens het creatief proces worden ze voortdurend geconfronteerd met problemen van plastische aard. Alleen door zelfstandig en divergent te denken kan een origineel en authentiek antwoord gegeven worden op de opdracht.

Daarmee komt plastische opvoeding tegemoet aan een grote behoefte in de maatschappij: er is nood aan creatieve mensen die initiatieven durven nemen, die inventief en origineel kunnen zijn in de zoektocht naar een oplossing voor nieuwe problemen.

Jonge mensen inleiden in kunst en cultuur, raakpunten aanbieden die bijdragen tot de vorming van de universele mens, laten we bij voorkeur gebeuren vanuit het specifieke van de taal zelf.

De beeldtaal heeft, zoals iedere taal, haar eigen structuur en wetmatigheden. De belangrijkste componenten: lijn, vorm en kleur beantwoorden aan de plastische eigenschappen van de waarneembare werkelijkheid, die de basis vormt van beeldtaal. Vanuit die waarneembare werkelijkheid nemen we beelden op in het visueel geheugen en in het geheugen van de tactiele waarneming. De beheersing van deze taal stelt ons in staat onze ideeën, gevoelens, ervaringen enz., te uiten. Hoe beter men deze taal beheerst, hoe meer men ermee kan uitdrukken.

In de **specifieke vorming** maken de leerlingen kennis met de beeldaspecten, materialen en technieken die hen in staat stellen hun twee- en driedimensionale opdrachten op een persoonlijke wijze uit te voeren. Het didactisch proces verloopt hierbij via beschouwen naar creëren. Als zodanig sluit het nauw aan bij het basisonderwijs, waar beschouwen en creëren ook de twee pijlers zijn van de beeldopvoeding.

De belangrijkste componenten van de beschouwing zijn de natuur en de cultuur. De cultuur manifesteert zich in de ons omringende wereld, waarvan de beeldende kunst en de mediabeelden onderdelen zijn.

Door de leerlingen te leren kijken naar de dingen in de natuur, gaan we terug naar de oorsprong, de bron van alle dingen. Het ontdekken van structuren en ordening in de natuur is in het vak PO één van de belangrijkste opdrachten van de leraar. De natuur is origineel en authentiek: ze kopieert niet, maar creëert en evolueert.

Ieder onderwijsvak heeft een onderliggend cultuurgoed. Het onderliggend cultuurgoed van de beeldende vorming is de beeldende kunst uit het verleden en het heden. De kunstenaar toont ons op specifieke wijze zijn werkelijkheid. Naar kunst kijken zal de verbeelding opwekken, inspireren en uitnodigen om zelf te creëren.

Mediabeelden zoals film, tv, reclame en video spelen een steeds belangrijker rol in het maatschappelijk leven. Vooral op de jongeren hebben zij een steeds grotere impact. Het is daarom erg belangrijk om hen te leiden en te begeleiden bij de dagelijkse confrontatie met deze mediabeelden. Het is een eerste stap om de beeldcultuur in het algemeen te leren begrijpen. Daarom willen we het waarnemingsvermogen bij jongeren aanscherpen en hen bewust leren omgaan met beelden en die op een zinvolle wijze interpreteren.

Tijdens het **creëren** zal het beeldend werk van de leerlingen inhoud en betekenis krijgen. Er wordt hen gevraagd om zelfstandig en divergent te denken en vorm te geven aan hun ideeën en hun belevingsinhouden. Alleen een eerlijk, authentiek werkstuk kan een correct antwoord zijn op een opdracht van Plastische opvoeding. Doorheen de vorming zal het grootste respect en de grootste aandacht gaan naar het in vrijheid uitbouwen van een eigen visie op een gegeven opdracht.

We verwachten dat het vertrouwen in eigen kunnen bij de leerlingen groeit, en dat ze op zoek gaan naar de grenzen van hun mogelijkheden. Alle vermogens worden hierbij aangesproken: niet alleen het verstand, maar ook het hart en de intuïtie. Wanneer jonge mensen voor een stuk zelf het leerproces in handen mogen nemen, leren ze ontzettend veel omtrent zichzelf en hun plaats in de maatschappij. Wie de leerlingen tijdens het creatief proces observeert, zal merken dat ze bezig zijn met zeer waardevolle dingen. Hierin zit de belangrijkste waarde van Plastische opvoeding. Het gaat om meer dan het werkstuk, het gaat om persoonlijke groei, om begrippen als creativiteit, waarderend oordelen, empathie, zorg, authenticiteit, zelfstandig denken, beelddenken, zelfvertrouwen en zelfredzaamheid, samenwerking, waardeontwikkeling, esthetisch aanvoelen, enz.

Plastische opvoeding binnen het christelijk geïnspireerd onderwijs

Het is duidelijk dat de mens meer is dan zijn kennis en zijn kunde. Hij stelt vragen naar bezinning en zingeving.

"Een eerste stap op weg naar de beleving van de dieptedimensie is opvoeden tot verwondering. Verwondering betekent: het wonder weer laten oplichten. Licht brengen in het donker van het alleen maar rationeel denken, in een wereld van verzakelijking en van vlakke vanzelfsprekendheid. Elk vak, elk aangeboden onderwerp zou een bron moeten zijn van verbazing en van verwondering. Jongeren de ervaring aanreiken van de werkelijkheid als een groot wonder is belangrijker dan het verkondigen van het mysterie. De zin voor verwondering wordt gewekt door het waarnemen van schoonheid in al haar vormen."

Edith Cardoen.

Wij willen in Plastische opvoeding ruimte creëren om dieper in te gaan op de zingeving van het bestaan. Jongeren worden geconfronteerd met de natuur en de cultuur, als inspiratiebron voor beeldende opdrachten. Dit leidt tot verwondering en bewondering en tot een zuivere esthetische beleving. Tijdens de kunstbeschuwing zien zij hoe kunstenaars hun wereld verbeeld hebben en op zoek waren naar het unieke, naar het schone, naar de zingeving van hun bestaan. Dit helpt de jongeren een eerste stap te zetten bij het ontdekken van het transcendente.

Door de beeldende communicatie, zij het beschouwend of vormgevend, gaan jongeren waarden ontdekken en zelf beleven. Elke ontmoeting met beelden is een ervaring waaruit ze kunnen groeien. Hoe intenser deze is, hoe groter de kans op een verrijkende ervaring. Een belangrijke voorwaarde hier is de betrokkenheid en het engagement van de leerling.

Door de beeldende expressie treden ook zij met zichzelf in dialoog. Ze uiten hun ervaringen, gevoelens, ideeën en emoties tegenover een aangeboden onderwerp op een eerlijke en authentieke wijze. Zo proberen ze binnen te dringen in zichzelf.

In een beeldend werk tonen ze aan de anderen wie ze zijn, wat hun bezighoudt, in een eerlijke open houding tegenover de mens, de natuur, de wereld om hen heen. Zo ervaren ze het unieke van iedere mens.

Tijdens het creatief proces wordt het werkstuk dat groeit onder de handen van de leerlingen voortdurend geëvalueerd, naar vorm en inhoud. Er worden waarden toegevoegd en nieuwe waarden ontdekt: het waarachtige, het goede, het schone. Dit zinvol gebeuren schept zelfvertrouwen en vormt verantwoordelijkheidszin. Het vanzelfsprekende maakt plaats voor verwondering en bewondering, die ons doen doordringen tot het wezen der dingen.

Dit is een toestand van hoogste creativiteit, waar waarden van de hoogste orde gelden. Dit is echt leven, waarin het ware geluk wordt ervaren, want het is voor een stukje deelnemen aan de schepping.

2 BEGINSITUATIE

2.1 Leerlingenprofiel

Sinds enkele jaren ervaren wij dat ook de leerlingen uit de tweede graad ASO en TSO sterk beïnvloed worden door de razendsnelle maatschappelijke en technologische evolutie. Deze jonge mensen die tevens in de puberteit zitten en een versnelde lichamelijke en psychische ontwikkeling doormaken, hebben het dubbel moeilijk. Ze worden gekenmerkt door een indringend en fundamenteel ondervragen van zichzelf en hun omgeving.

Dit gaat gepaard met een houding van experiment, bijvoorbeeld inzake voorkomen, kledij, haarsnit, lichaamsversiering en het hierbij aftasten van mogelijkheden en grenzen. Ze identificeren zich graag met idolen uit de sport, de muziek, de televisie en andere. De invloed van de media speelt hier een belangrijke rol.

Deze leerlingen vragen naar begeleiding in hun kritische doorlichting van de samenleving. Hun houding is onrijp en emotioneel geladen. Bovendien leven ze vaak in een nieuwe, andere gezinssituatie. Sommigen onder hen zijn moe en hebben "bewolkte" gedachten. Zij moeten vaak sterk zijn om te overleven.

Al naargelang hun mogelijkheden en interesses maken zij hun keuze in de tweede graad. Enerzijds zijn er leerlingen die bewust kiezen voor de studierichting en anderzijds zijn het de leerlingen die er door omstandigheden in belanden. Vandaar dat interesse, leergierigheid en motivatie sterk kunnen variëren. De heterogeniteit wordt versterkt door de instroom van nieuwe leerlingen uit diverse scholen of het samenzetten van leerlingen uit verschillende studierichtingen.

Een bredere interesse en leergierigheid naar achtergrondinformatie is bij bepaalde leerlingen sterker aanwezig dan bij anderen.

De leerlingen van de tweede graad zijn niet zomaar anonieme leerlingen, maar worden graag als individuen aangesproken. Ze willen in vertrouwen genomen worden.

Om tot echte communicatie te komen in het leerproces is een klimaat van vertrouwen van essentieel belang om te voorkomen dat ze zich verstoppert achter stoerdoenerij.

2.2 Beeldende beginsituatie

Niet alle leerlingen hadden het geluk zich in het tweede leerjaar van de eerste graad verder beeldend te ontwikkelen.

Bij enkelen werd de beeldende vorming ontwikkeld dankzij een lesuur PO uit het complementair aanbod. Deze leerlingen zullen door de continuïteit van de vorming belangstelling blijven hebben voor tekenen, schilderen, boetseren of andere beeldende expressievormen. Bij de meerderheid van de leerlingen zal de leraar terug moeten gaan naar de vakinhouden van het eerste leerjaar. In de beginfase zullen bepaalde aspecten van de beeldende vorming herhaald moeten worden. Bepaalde leerlingen zullen op deze leeftijd verlegen, gevoelig en kwetsbaar zijn. Ze zijn bevreesd zich via hun creaties kwetsbaar op te stellen. Door diverse omstandigheden onder andere door de onderbreking van PO in het tweede leerjaar, kunnen leerlingen hun vertrouwen in de eigen expressiemogelijkheden kwijt.

De aandacht voor het anekdotische, het spontaan expressieve in hun werk maakt plaats voor de belangstelling in vormaspecten, schoonheid, harmonie, afwerking en authenticiteit. In de TSO-richtingen maakten de leerlingen reeds een bepaalde keuze. Omdat hun interessesfeer en hun leefwereld duidelijk getekend zijn door deze studiekeuze, zullen ook hun noden op het vlak van de beeldende vorming en de esthetische ontwikkeling anders en eenduidiger gericht zijn. Meer dan vroeger hebben zij specifieke verwachtingen naar de praktische bruikbaarheid van de beeldtaal en de beeldende technieken toe. Door de creativiteit en inventiviteit te stimuleren en alle kansen hiervoor te bieden, zullen ze hun verborgen talenten ontdekken, ze verder ontwikkelen en aan zelfvertrouwen winnen. Nieuwe vaardigheden, technieken en materialen boeien hen, vooral als ze hun toepassing vinden in het verdere leven.

3 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

De leerlingen

- nemen een eerlijke open houding aan tegenover de mens, de wereld rondom hen, de natuur en de wereld van de beeldtaal;
- blijven zich bewust van het groot aantal beelden dat dagelijks op hen afkomt:
 - ° ordenen deze veelheid aan beelden,
 - ° staan kritisch tegenover mediabeelden,
 - ° ervaren dat de natuur de grootste harmonische ordening is, die ons rust en evenwicht geeft,
 - ° gebruiken deze beelden als inspiratiebron in beeldende opdrachten;
- ontwikkelen, door de confrontatie met de beeldende kunst, een waardeoordeel over kunstwerken uit verschillende perioden en culturen;
- leren de authenticiteit van een creatie zien, waarderen en ervan genieten;
- ontdekken de beeldende middelen die gebruikt worden in de verschillende vormen van beeldtaal;
- nemen een creatieve houding aan tegenover beeldende en andere problemen;
- uiten hun gevoelens, ervaringen, ideeën en emoties op een eerlijke en authentieke wijze;
- verkennen en aanvaarden het eigen ik, winnen aan zelfvertrouwen en respecteren ieders eigenheid;
- vinden plezier en voldoening in het beeldend vermogen en genieten van de creaties van anderen.

4 ALGEMENE PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN EN DIDACTISCHE MIDDELEN

De algemene doelstellingen zijn een basispakket van doelstellingen die steeds terugkomen. Het is de bedoeling deze verder uit te diepen en er in functie van het studiegebied leerinhouden aan te koppelen.

De leerlingen van de tweede graad ASO en TSO vragen een eigen aanpak en begeleiding om te groeien naar zelfstandigheid, naar een geloof in eigen kunnen en een evenwichtige persoonlijkheidsontwikkeling. De lessen Plastische opvoeding met hun specifiek karakter en vooral individuele begeleiding bieden alle kansen hiertoe. De leraar PO zal een zekere gevoeligheid moeten ontwikkelen voor de interesses van de leerlingen. Nauwe samenwerking met andere collega's uit de sectorvakken (TSO) zal noodzakelijk zijn, maar ook een zekere empathie tegenover de jongeren met hun eigen leefwereld en cultuur. Zo zal hij/zij trachten een sfeer te creëren waarin de leerlingen zichzelf kunnen vinden in optimale creativiteit.

De leraar moet bezield, open en eerlijk zijn, respect afdwingen en eisen durven stellen, zonder evenwel een repressief klimaat te scheppen.

In de begeleiding van het vak en de opvoeding, zal hij/zij de jongeren motiveren en ondersteunen.

De leraar streeft ernaar zo goed mogelijk het profiel van de gekozen richting te vatten en te begrijpen. Hij zoekt op wat de leerlingen in deze studierichting bezighoudt om hieraan zijn leerinhouden te koppelen. Dit zal ook de leermotivatie vergroten. Verder steunt hij op zijn professionaliteit en creativiteit.

De vreugde die de leerlingen beleven bij het vormgeven van hun ideeën en de presentatie van de werkstukken maakt van hen gelukkige mensen, die geloven in zichzelf en in de anderen. Minderwaardigheid ruimt plaats voor evenwaardig zijn en "erbij horen".

5 LEERPLANDOELSTELLINGEN EN LEERINHouden

De leerplandoelstellingen en de leerinhouden worden opgesplitst in drie groepen: waarnemen, vormgeven en attitudes. De realiseerbaarheid en haalbaarheid is mede afhankelijk van het aantal lessen PO (in het ASO 1 lesuur, in de meeste TSO-richtingen 2 lessen).

Een aantal leerplandoelstellingen die nu aan bod komen zijn afgestemd op de specificiteit van de studierichting. Deze leerplandoelstellingen, waarvan vele op het dynamisch-affectieve domein liggen, zijn streefdoelen: zij hebben een brede toepasbaarheid en vragen een lange integratieperiode. Niet alle leerlingen evolueren aan hetzelfde tempo.

Vermits bij beeldende expressie de leerling het verloop van het proces voor een groot deel zelf bepaalt, is zijn antwoord nooit helemaal te voorzien. Het is bijgevolg onmogelijk om alle resultaten van de beeldende activiteit te voorspellen. Vooral de meest waardevolle, op het vlak van de attitudes zullen moeilijk, zometer onmogelijk op voorhand met zekerheid te omschrijven zijn. Dit is echter geen excuus om niet ernstig over doelstellingen na te denken.

5.1 Waarnemen

LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
<p>De leerlingen</p> <ul style="list-style-type: none"> - nemen aandachtig het aangeboden onderwerp waar door te kijken, te voelen, te luisteren en te beschouwen; 	<ul style="list-style-type: none"> - observatieoefeningen aan de hand van gerichte vragen, via <ul style="list-style-type: none"> ° kunstbeschouwing ° film- en videofragmenten) evaluatie van eigen en andermans werk
<ul style="list-style-type: none"> - beseffen dat deze waarnemingsbeelden de basis vormen voor fantasiebeelden; 	<ul style="list-style-type: none"> - kunstbeschouwing in functie van inhoud, beelddaspecten en techniek - waarnemingsstudies voor stileringen of decoratieve toepassingen, compositie-oefeningen, ruimtelijke creaties en andere
<ul style="list-style-type: none"> - ontdekken het authentieke, onderscheiden het essentiële van het bijkomstige; 	<ul style="list-style-type: none"> - stileringen en abstracties van natuurlijke vormen - waarnemingsstudies
<ul style="list-style-type: none"> - zien orde, structuur en harmonie in natuurbeelden; 	<ul style="list-style-type: none"> - beschouwende oefeningen en waarnemingsstudies van natuurbeelden, onder andere: <ul style="list-style-type: none"> ° het groeiproces van bomen, planten, groenten en vruchten ° kleurenpracht van fauna en flora ° de camouflages van dieren in de natuur ° ritmische ordeningen bijvoorbeeld honingraat en andere ° natuurdocumentaires en andere
<ul style="list-style-type: none"> - waarderen en genieten van diverse kunstuitingen; 	<ul style="list-style-type: none"> - bijvoorbeeld een bezoek aan het kunstpatrimonium van een stad, een museum, een tentoonstelling - kunst als inspiratiebron voor eigen creatie
<ul style="list-style-type: none"> - beseffen dat beelden kunnen manipuleren door hun boodschap en zeggingskracht; 	<ul style="list-style-type: none"> - bijvoorbeeld kunstbeschouwingen - kleurtoepassingen - mediabeelden
<ul style="list-style-type: none"> - onderscheiden de elementen waaruit beelden zijn opgebouwd: de beeldaspecten, de materialen en de technieken en beseffen dat deze noodzakelijk zijn voor de beeldende expressie. 	<ul style="list-style-type: none"> - kunst- en beeldbeschouwingen - eigen beeldend werk: waarnemingsstudies, decoratieve opdrachten en andere

5.2 Vormgeven

LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
De leerlingen	
- kunnen de aangeboden vormen schetsen;	- schetsen naar waarneming in allerhande technieken
- maken ideeën visueel door middel van een beeldende uitdruktingsvorm;	- schetsen, collages, maquettes en andere
- ontwikkelen een authentieke beeldtaal, vertrekkend vanuit het waarnemen;	- allerhande vormgevende opdrachten twee- en driedimensionaal
- kunnen vorm- en compositieleer toepassen in eigen beeldende opdrachten;	- toepassingen op verhoudingen, vormkarakters, ordeningen binnen een vlak met geometrische en organische vormen - lay-out - restvormen en restruimte en andere
- zijn vertrouwd met de basisbegrippen van de kleurenleer;	- toepassingen op kleurenleer, o.a.: ° subtractieve, additieve en de partitieve kleurenmenging ° kleurencontrasten ° harmonie in kleur ° schakeringen, tinten en tonen ° kleurpsychologie
- kennen de mogelijkheden en beperkingen van materialen en technieken en passen deze toe op authentieke wijze;	- onder andere: ° collages met papier, textiel, plastic ... ° assemblages met vindmaterialen ° schilderopdrachten in verschillende technieken: decoratiepanelen ... ° grafische opdrachten als blikvangers ...
- presenteren hun creaties en die van anderen op aantrekkelijke wijze.	- passe-partout, tentoonstellingen in het schoolgebouw ...

5.3 Attitudes

LEERPLANDOELSTELLINGEN	LEERINHOUDEN
De leerlingen	
- nemen een kritische houding aan tegenover het eigen werk en dat van anderen en verwoorden hierbij hun mening;	- tijdens het creatief proces, de beeldbeschouwing, evaluatiemomenten ...

- lichten het eigen werk toe, gebruikmakend van de specifieke beeldtaal;	- tijdens het creatief proces, de beeldbeschouwing, evaluatiemomenten ...
- aanvaarden de reacties van anderen op het eigen werk;	- tijdens de evaluatie, groepsgesprek ...
- tonen hun solidariteit via groepswork om de eigen inbreng af te stemmen op de kwaliteit van het geheel;	- via groepsopdrachten
- leren het anders zijn accepteren, respecteren en waarderen;	- tijdens het creatief proces en in de omgang met anderen
- worden weerbaarder tegenover media-beelden;	- onder andere bij bespreking van affiches, reclamespots, videoclip, films ...
- ontwikkelen een houding van openheid en interesse voor de beeldende kunst van eigen of vreemde culturen en leren die verwoorden;	- opdrachten in verband met kunstbeschouwing, bij een tentoonstelling, bij een kunstenaar
- gebruiken informatiebronnen ter voorbereiding van beeldende opdrachten;	- documentatie en informatie over een stijl, kunstenaar, presentatie, modebeeld ... in de schoolbibliotheek, via het Internet ...
- durven hun gevoelens uiten in het beeldend werk;	- bij beeldende opdrachten
- gaan met respect om met materiaal en gereedschap;	- tijdens het creatief proces - onderhouden het eigen gereedschap en dat van de school
- winnen aan zelfvertrouwen bij het oplossen van beeldende problemen;	
- beleven vreugde in het creëren van werkstukken.	

6 PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE WENKEN: WERKGEHELEN

Om met de beeldende activiteiten een zo ruim mogelijk geheel aan doelstellingen te realiseren, op gebied van waarnemen, vormgeven en attitudes, opteren we waar mogelijk voor een bundeling van opdrachten in werkgehele.

Het is aan de leraar om bij het bedenken van lesonderwerpen ook hier zijn creativiteit en inventiviteit aan te wenden ter aanvulling of vervanging van de opgesomde voorbeelden.

De leraar moet de leerlingen proberen uit te dagen. Hij/zij moet hun weetgierigheid en kritische ingesteldheid als leerimpuls aanspreken door nieuwe perspectieven te openen op de natuur, de cultuur en de kunst. Hierbij dient hij te waken over de kwaliteit, niet enkel om het product zelf, maar tevens om de tevredenheid en het besef dat volle inzet waardevol is.

Alleen een taak die met volle inzet wordt gerealiseerd kan vormend en ontspannend werken. Wanneer de inzet binnen de mogelijkheid van de leerling valt, zal hij deze stap wagen.

De werkgehele die volgen zijn in functie van de verschillende studierichtingen geschreven. Het is vanzelfsprekend dat er een voortdurend overleg moet zijn met de collega's uit deze specifieke studiegebieden, wat niet wil zeggen dat we ons hiertoe moeten beperken. De creativiteit in de ruime zin ontwikkelen via algemeen vormende opdrachten komt ook de specificiteit van de studierichtingen ten goede.

In het ASO kan de beeldende kunst een inspiratiebron zijn.

De aangereikte werkgehele die nu volgens zijn **uitnodigend bedoeld, geenszins dwingend**.

Sommige zijn uitgebreid geformuleerd en moeten niet in totaliteit uitgevoerd worden. Een deelaspect kan een bron van inspiratie zijn voor een nieuw werkgeheel.

6.1 Werkgehele ASO

6.1.1 Compositie naar M.C. Escher: spiegelingen en vlakvullingen

6.1.1.1 Kunstbeschouwing

- Kennismaking met het werk van Escher aan de hand van degelijk beeldmateriaal: prenten, dia's, video
- Door vraagstelling de karakteristieken in het werk opsporen
- Persoonlijke opdracht: documentatie verzamelen over de kunstenaar

6.1.1.2 Ontwerp: spiegelend motief

- Vormgeving:
- brainstorming over geschikt motief
 - ontwerpen van motief als vogels, insecten, vissen, fantasiedier, computermotieven en andere
 - motieven spiegelen rond hun as: vakoverschrijdend met wiskunde
 - spiegelen van meetkundige figuren als basis voor de vlakvulling
 - harmonie in positief-negatief bekomen voor de vlakvulling (optisch bedrog)
- Techniek:
- potlood, pen, stift
- Kunstbeschouwing:-
- etnische motieven
 - Escher

6.1.1.3 Compositie: spiegeling met negatieve vlakvulling

- Vormgeving:
- compositie opbouwen met ontworpen motief
 - ritmisch spiegelende ordening
 - grafische uitvoering: wit-zwart of grijs en toonwaarden
 - weergeven in arceringen: punt-lijn, kruis en vorm
- Techniek:
- pen en inkt, stiften, plakkaatverf

6.1.1.4 Verpakking met compositie: thema feest

- Vormgeving:
- ontmanteling van meetkundig volume (kubus, piramide ...) of zelf ontworpen verpakking

- ontwerpen van origineel motief, aangevuld in de restvormen met nieuwe aansluitende motieven, beantwoordend aan het thema
 - harmonie in de vlakverdeling
 - de tekening aanbrengen op de ontmanteling rekening houdend met het totaal volume
 - zwarte lijntekening met aanvulling van toepassing op kleurcontrast
- Techniek:
- plakkaatverf, kleurpotloden, stiften en andere

6.1.1.5 Ruimtelijk object uit de compositie

- Vormgeving:
- transformatie van vlakke naar ruimtelijke weergave van een zelfontworpen voorwerp uit de vorige composities naar object in klein formaat
 - persoonlijke techniekbeheersing: boetseren met kneedbare materialen
 - schilderen naar willekeur
- Techniek:
- klei, papier-maché, houtpulp en andere
 - plakkaatverf

6.1.2 **Het landschap - de omgeving**

6.1.2.1 Sfeerweergave van een ruïne (gevolg van tijd, aardbeving of oorlog)

- Vormgeving:
- inspiratiebron: fotomateriaal
 - het karakteristieke en de typische sfeer rond de ruïne onderzoeken en ontleden
 - ontdekken van de mogelijkheden en beperkingen van houtskool
 - textuurweergave
- Techniek:
- houtskool en broodgom of materiaaldruktechniek
- Kunstbeschuwing:- K.D., Friedrich, A. Böcklin en andere (de Romantiek)

6.1.2.2 Camping bij nacht

- Vormgeving:
- licht-donkerwerking als sfeerweergave
 - lichtweergave als warmte, veiligheid, geborgenheid, intimiteit
 - duisterweergave als onheilspellend of dreigend element
 - de paradox van de camping, vrij in de natuur doch dicht bij elkaar
 - ordening van de caravans, tenten, shelters, wasgoed
 - de ruimte tastbaar maken
 - kleur nuanceren van licht tot nachtelijk zwart
- Techniek:
- oliepastels
- Kunstbeschuwing:- Caravaggio, de la Tour, Rembrandt en andere

6.1.3 **Het stilleven**

6.1.3.1 Waarnemingstekenen: kruik en appel

- Vormgeving:
- vormstudie van een cilinder, kegel en bol
 - vergelijkende studie van organische voorwerpen (bv. appel) met geometrische basisvormen

- onderlinge verhoudingen en proporties zien
- volumeweergave op het platte vlak door grijstonen, licht en schaduw, textuur en materie
- schetstechniek

Techniek: - zacht potlood of houtskool

Kunstbeschouwing: - Realisme bij Vermeer, Van Eyck en andere
- Martha Alf, Vaino Kola (1978)

6.1.3.2 Kubistisch stilleven

Vormgeving: - omzetting van waarnemingsstudie in kubistisch stilleven
- voorwerpen observeren en ontleden vanuit allerhande gezichtshoeken
- samenbrengen tot harmonisch geheel
- achtergrond evenwaardig aan voorgrond
- via verknijpte waarnemingsstudie komen tot kubistische compositie in grijswaarden of tonale kleuren

Techniek: - via collage
- plakkaatverf

Kunstbeschouwing:- G. Braque, P. Picasso, J. Gris en andere

6.1.4 **Het portret**

6.1.4.1 Waarnemingsstudie: het zelfportret

Vormgeving: - via waarneming observeren hoe het hoofd is opgebouwd
- karakteristieke weergave in vorm en kleur
- via potloodschets komen tot effect van ruimtelijkheid, zonder weergave van contouren
- plasticiteit door licht- en schaduwweergave

Techniek: - potlood, plakkaatverf

Kunstbeschouwing:- het zelfportret bij verschillende kunstenaars: Rembrandt, P. Cézanne, R. Wouters, D. Hockney

6.1.4.2 Detail van hoofd (pop-art-portret)

Vormgeving: - boeiend detail uit waarnemingsstudie selecteren
- uitvergrooten tot nieuwe compositie
- kleur tegen kleurcontrast toepassen om een koel, onpersoonlijk en vreemd effect te bekomen
- dekkend schilderen, kleur tegen kleur

Techniek: - plakkaatverf

Kunstbeschouwing:- Pop-art: A. Warhol, T. Wesselman, R. Lichtenstein en andere

WERKGEHELEN: 'BIO-ESTHETIEK'

6.2.1 Het hoofd

6.2.1.1 Waarneming van hoofd en kapsel

- Vormgeving:
- studie van verschillende gelaatsvormen en onderdelen (zintuigen) naar vorm, kleur, structuur en plasticiteit
 - met aandacht voor de soorten wenkbrauwen en de structuurweergave
 - studie van verschillende soorten kapsels
 - aandacht voor de lijnstructuur, de beweging en de plasticiteit van het kapsel
- Techniek:
- potlood, houtskool, pastelkrijt
- Kunstbeschuwing:- portretten en kapsels uit de kunst, bijvoorbeeld Botticelli, Ingres ...

6.2.1.2 Fantasiegrime

- Vormgeving:
- originele fantasiegrime ontwerpen, vertrekkend van de ogen en in functie van een bepaald onderwerp (kan aangevuld worden met ontwerpen voor tatoeages)
 - toepassing op kleurencontrast, ontwikkelen van rijkdom aan kleurtonen en tinten
 - aandacht voor vorm- en kleurenharmonie
- Techniek:
- specifieke benodigdheden voor de grime
- Beeldbeschuwing:- vaktechnische boeken, maskers, japans theater

6.2.1.3 Fantasiekapsel

- Vormgeving:
- ontwerpen van fantasiekapsel in harmonie met het gelaat: in totaliteit bekijken
 - fantasie-elementen (organische of zelf ontworpen) toevoegen of verwerken in het kapsel
 - twee- of driedimensionale verwerking
- Techniek:
- papier, karton, plastic, metaaldraad, rubber, allerhande vindmaterialen
- Beeldbeschuwing:- documentatie fantasiekapsels

6.2.1.4 Ontwerp: hoek

- Vormgeving:
- vertrekken van bestaande hoek om te komen tot nieuwe vormgeving
 - met hoedvreemde materialen komen tot extravagant hoofddekseel
 - streven naar harmonie met het hoofd en kapsel
 - aandacht voor eenheid in vorm, kleur en materie

- Techniek: - aangepast aan het gekozen materiaal
- bijvoorbeeld: textiel, plastic, karton, rubber, metaal, organisch materiaal en vindmateriaal
- Kunstbeschuwing:- Christof Coppens, Elvis Pompilio en andere

6.2.2 De handen

6.2.2.1 Waarneming van de handen

- Vormgeving: - studie naar de vorm, structuur, kleur en plasticiteit
- aandacht voor de anatomie en de nagelgroei
- Techniek: - potlood, kleurpotlood, pastels en andere
- Kunstbeschuwing:- Michelangelo, Da Vinci, Van Dijck, Ingres en andere

6.2.2.2 Fantasiebeschildering van de nagels

- Vormgeving: - decoratieve en fantasievolle miniatuurontwerpen voor de nagels
- eventuele verwerking van kleine objecten (kraaltjes, vlechtjes e.a.)
- toepassing op warme en koude kleuren
- aandacht voor originaliteit en kleurenharmonie
- ontwikkelen van een fijne motoriek bij het schilderen van de nagels
- Techniek: - nagellak
- Beeldbeschuwing:- manicuretijdschriften

6.2.2.3 Ontwerp: handtas

- Vormgeving: - vormgeving en opbouw bestuderen van bestaande modellen door eventueel te schetsen
- eventueel vertrekken van meetkundige volumes
- komen tot nieuwe, eenvoudige en eigentijdse vormgeving
- de materiaalkeuze kan bepalend zijn voor de vormgeving en omgekeerd
- Techniek: - allerhande materialen: karton, textiel, rubber en andere

6.2.3 Het salon

6.2.3.1 Ontwerpen van sfeerelementen, blikvangers voor het salon

- Vormgeving: - twee- of driedimensionale compositie
- verwerking van organisch materiaal
- collage of assemblage van fotomateriaal verwerken met bestaande schoonheidsproducten, met juwelen en andere
- aandacht voor een evenwichtige compositie en harmonie in de kleur en de vorm
- Techniek: - collages met fotomateriaal uit tijdschriften
- assemblages met schoonheidsproducten
- seizoengebonden organisch materiaal
- verwerking van vindmaterialen ...
- Beeldbeschuwing:- tijdschriften voor etalages

6.2.3.2 Decoratieve spiegel

- Vormgeving: - originele vormgeving
- eventueel op houten plank spiegel of scherven lijmen
- toevoegen van decoratie met waardeloos materiaal, eventueel op de rand van de spiegel
- aandacht voor ritme en eenvoud in de compositie
- Techniek: - hout, spiegel, vindmaterialen als: pluimen, kralen, staaltjes, oude krulspelden en andere
- Beeldbeschouwing:- hedendaags design

6.2.3.3 Ontwerp kapstok (voor de vestiaire)

- Vormgeving: - eenvoudige en originele vormgeving
- het thema of de figuratie kan zelf bepaald worden
- aandacht voor de uitvoerbaarheid, voor het technisch aspect
- monochroom kleurgebruik
- Techniek: - triplex, figuurzaag, acrylverf
- Beeldbeschouwing:- hedendaags design

6.2.3.4 Ontwerpen van vormgeving en kافت: documentatiebundel inrichting salon

- Vormgeving: - ontwerpen van originele map of box voor het aanleggen van documentatie
- eenvoud en harmonie in de vorm en de kleur
- functioneel karakter
- het fotomateriaal kan eventueel aangevuld worden met schetsen van een saloninrichting
- Techniek: - karton, hout, plastic en andere
- Beeldbeschouwing:- documentatie verpakking

WERKGEHELEN: 'BROOD EN BANKET'

6.2.4 Sfeerschepping: Kerstmis

6.2.4.1 Decoratieve vormstudie

- Vormgeving: - inspiratiebron: fotografie van Karl Blossfeldt
- organisch geheel schetsen: takken, bloemen en bladeren
- aandacht voor de opbouw: de structuur en de textuur
- schetsen herleiden tot vereenvoudigde vormen
- aandacht voor origineel ophangstelsel
- Techniek: - karton, plakkaatverf

6.2.4.2 Zoutdeegdecoraties

- Vormgeving: - transformatie van enkele ontwerpen in zoutdeegreliëf
- aandacht voor kleurenharmonie

- deze vormgeving kan vertaald worden in bakkerseigen materialen: marsepein, suikergoed als decoratie voor het kerstgebak
- Techniek:
- boetseertechniek in zoutdeeg
 - hangstelsel: bevestigen van ijzerdraad
 - beschilderen, vernissen (of naturel gelaten), plakkaatverf
 - gekleurd zoutdeeg
- Kunstbeschouwing:- Karl Blossfeldt

6.2.4.3 Verpakkingspapier (voor pralinedoos)

- Vormgeving:
- motief ontwerpen aan de hand van de vorige vormstudies
 - door herhaling een ritmische ordening bekomen met het motief of het patroon
 - eventueel oppervlak vooraf indelen in geometrische figuren
 - beperking in kleurgebruik, kleurencontrast, kleurnuances
- Techniek:
- stempeldruk - hoogdruk met gom of lino
- Beeldbeschouwing:- grafisch mooi vormgegeven inpakpapier

6.2.4.4 Kerstdecoratie

- Vormgeving:
- groepswork: sfeerschepping in winkel met kerstdecoratie
 - gebruikmaken van de reeds uitgevoerde decoraties
 - aandacht voor originaliteit, kleurenharmonie en ruimtelijke compositie

6.2.5 **Ornamentele ordening**

6.2.5.1 Schetsen naar oud meubelornament

- Vormgeving:
- ontleden van de vormgeving
 - constructieve opbouw van de vorm en de restvorm
- Techniek:
- potlood of stift
- Kunstbeschouwing:- Art-deco, Art Nouveau

6.2.5.2 Ontwerp: randversiering voor taart

- Vormgeving:
- ontwerpen van fries, geïnspireerd op vormen en lijnen uit de vorige studie, toepassing van ritme, overlapping, evenwicht en andere
 - plastische technieken te vertalen in vakeigen technieken
- Techniek:
- potlood, penseel, bas-reliëf, klei, gips

6.2.5.3 Schriftleer

- Vormgeving:
- gelijkvormigheid in eigen handschrift ontwikkelen
 - oefenen in opgelegd rondschrift: letters, cijfers, spatiëring en schikking
 - toepassing op taarten
 - toepassing in prijslijst voor feestgebak (eventuele versiering met fries)
- Techniek:
- stiften
- Beeldbeschouwing:- grafische vormgeving met teksten

6.2.5.4 Ontwerp kافت voor de documentatiemap

- Vormgeving: - decoratief ontwerp (eventueel thematisch benaderd) voor de persoonlijke documentatiemap
- decoreren met vereenvoudigd ontwerp, patroonherhaling
- decoratie in monochrome harmonie
- Techniek: - uitvoering: in dik karton formaat uitsnijden
- monteren van kافت met linten en rug
- plakkaatverf
- Beeldbeschouwing:- vakliteratuur: grafische vormgeving

6.2.6 **Sfeerschepping: Pasen**

6.2.6.1 Waarnemingsstudies van voorjaarsbloemen bijvoorbeeld narcis

- Vormgeving: - studies naar vorm en kleur van één bloem
- Techniek: - plakkaatverf
- Kunstbeschouwing:- F. Latour, J. Chardin, V. Van Gogh en andere

6.2.6.2 Stileren van voorjaarsbloemen

- Vormgeving: - omzetten van waarnemingsstudie in meetkundige vormen
- formaliseren in omtrekslijnen
- Techniek: - penseel, stiften
- Kunstbeschouwing:- H. Matisse, Japanse prentkunst

6.2.6.3 Taartversiering met narcisvorm

- Vormgeving: - compositie samenstellen met vorig ontwerp als kernwerking of randversiering
- zachte smakelijk ogende kleuren (bv. twee kleuren en wit)
- Techniek: - collage met gekleurd papier, als voorbereiding op de praktijk
- Beeldbeschouwing:- origineel en mooi vormgegeven gebak

WERKGEHELEN: 'LICHAMELIJKE OPVOEDING EN SPORT'

6.2.7 **De Olympische Spelen: ruimtelijke toepassing**

6.2.7.1 Waarneming en sportfiguren

- Vormgeving: - het karakteristieke van een specifieke houding, beweging van een sportactiviteit
- waarnemen, onderzoeken en ontleden in vooraanzicht en zijaanzicht
- gebruikmaken van de realiteit, foto's en video
- houding, beweging, lijn zijn hier belangrijk
- Techniek: - potlood, stiften, penseel en inkt of verf: schetsen
- Kunstbeschouwing:- Griekse beelden, Alexander Rodtchenko, Le Roy Neirman en andere

6.2.7.2 Ruimtelijke vormgeving: sportfiguur

- Vormgeving: - vanuit de schetsen wordt de sport gefixeerd op een karakteristieke beweging
- ruimtelijke omzetting van deze houding in een draadstructuur, aangevuld met houtpasta
- deze uitvoering kan een toepassing vinden in een sporttrofee
- Techniek: - draadstructuur, papier-maché of houtpasta
- Kunstbeschuwing:- Giacometti, Calder en andere

6.2.8 **De Olympische Spelen: grafische toepassing**

6.2.8.1 Waarneming van sportattributen

- Vormgeving: - studies naar karakteristieke vorm, kleur, structuur en plasticiteit van sportattributen
- van globale opbouw naar detaillering
- Techniek: - potlood, stiften of penseel voor schetsen
- plakkaatverf, pastelkrijt en andere voor uitgewerkte opdrachten
- Kunstbeschuwing:- Le Roy Neirman en andere

6.2.8.2 Sportlogo (of pictogram)

- Vormgeving: - stileringen van de waarnemingen van de menselijke figuur en de sportattributen om te komen tot een origineel logo
- aandacht voor het karakteristieke en de herkenbaarheid van de sportfiguur en de sportvoorwerpen
- de ontwerpen krijgen een toepassing op signalisatieborden, kledij, sporttassen en andere
- Techniek: - plakkaatverf
- Beeldbeschuwing:- bestaande logo's, bijvoorbeeld van Paul Ibou

6.2.8.3 Signalisatieborden

- Vormgeving: - documentatie over bestaande richtingaanwijzers en land waar de spelen plaatsvinden
- aan de hand van deze documentatie komen tot een eigen ontwerp van een signalisatiepaneel
- het zelfontworpen logo wordt in harmonie verwerkt op het signalisatiepaneel
- aandacht voor de lay-out van het geheel
- Techniek: - plakkaatverf, karton, kleeffilm
- Beeldbeschuwing:- bestaande richtingaanwijzers, Paul Ibou

6.2.8.4 Ontwerp postzegel (of affiche)

- Vormgeving: - ontwerpen van originele postzegel voor de Olympische Spelen, vertrekkend van de vorige stileringen
- toepassing van een kleurencontrast
- aandacht voor de lay-out en tekstverwerking op de zegel

Techniek: - plakkaatverf, stiften, aquarel
Beeldbeschouwing:- mooi vormgegeven postzegels

6.2.9 Ritme-beweging

6.2.9.1 Waarneming: sportschoen, profiel van zool

Vormgeving: - waarnemingsstudie van sportschoen en zoolprofiel
- aandacht voor de vorm, kleur, structuur, plasticiteit
Techniek: - aquarel, plakkaatverf, oliepastels
Kunstbeschouwing:- Van Gogh, D. Hockney en andere

6.2.9.2 Ritmische compositie met detail van schoen

Vormgeving: - met een boeiend detail van de schoen wordt een ritmische compositie opgebouwd
- mogelijkheid tot toepassing van wiskundig begrip, bijvoorbeeld spiegeling, verschuiving, rotatie en andere
- aandacht voor de herhaling van bepaald patroon, de beweging in de compositie
- kan toepassing vinden op uitnodiging, affiche voor sportactiviteit, T-shirt, sporttas, cd-hoes
Techniek: - plakkaatverf, stiften, ecoline
Kunstbeschouwing:- kinetische kunst, M. Duchamp, B. Riley en andere

6.2.9.3 Ritmische ruimtelijke constructie

Vormgeving: - ontwerpen en maquette-uitvoering van open ritmische constructie
- hedendaagse architectuur maar ook klimrekken kunnen als vertrekpunt dienen
Techniek: - metalen staafjes, plastieken rietjes, houten stokjes, kartonnen stroken en andere
Kunstbeschouwing:- K. Snelson, hedendaagse architectuur en meubeldesign en andere

WERKGEHELEN: 'SLAGERIJ EN VLEESWAREN'

6.2.10 De koe

6.2.10.1 Waarnemingsstudie van de koe (geheel of kop)

Vormgeving: - schetsen naar dia's of foto's
- aandacht voor de karakteristieke vorm, kleur, structuur en de onderlinge verhoudingen
Techniek: - potlood, stift, houtskool en andere
Kunstbeschouwing:- P. Aerts, E. Claus

6.2.10.2 Stilering van dier

- Vormgeving: - stileringen afgeleid uit de vorige studies
- sterk vereenvoudigde karakteristieke weergave
- Techniek: - potlood, penselen en kleurpotloden
- Beeldbeschouwing:- kinderboeken, verpakkingsdesign en andere

6.2.10.3 Ruimtelijke koe of koekop als blikvanger

- Vormgeving: - vertrekkend vanuit vorige studies komen tot originele ruimtelijke vormgeving
- Techniek: - opbouwtechniek met kippengaas of krantenprop en papier-maché
- basisbeschildering met witte latexverf, overschilderd met bruine of zwarte vlekken
- Kunstbeschouwing:- N. de Saint-Phalle, Botero, design van Ph. Starck en andere

6.2.10.4 Presentatie met ruimtelijke blikvanger voor een etalage of een winkel

- Vormgeving: - ontwerpen achter- of ondergrond voor de presentatie van de koe
- compositie opbouwen met geheel
- compositieregels toepassen
- beschilderen van karton met gras- of wolkenmotief
- Techniek: - acryl, plakkaatverf
- Beeldbeschouwing:- tijdschriften over etaleren

6.2.11 **Reclame**

6.2.11.1 Studies van verschillende soorten dieren

- Vormgeving: - schetsen van schapen, varkens, koeien, gevogelte en andere naar documentatie
- studies naar karakteristieke vorm, kleur, textuur en onderlinge verhoudingen
- Techniek: - witte kleurpotloden of krijt op zwart of bruin papier
- Kunstbeschouwing:- P.P. Rubens, Rembrandt, E. Delacroix en andere

6.2.11.2 Detailstudie naar dierenhuid

- Vormgeving: - documentatie weergave met beelddafbakening van dierenprint naar fotomateriaal
- Techniek: - combinatietechniek kleurpotloden en plakkaatverf
- Kunstbeschouwing:- P.P. Rubens, A. Dürer en andere

6.2.11.3 Woordbeeld: dier

- Vormgeving: - naam van dier vormen in een eenvoudig letterschrift en vergroten (schaap, koe, fazant en andere)
- letters decoreren met de overeenkomstige dierenprint (zie vorige opdracht)
- reclame voor bepaalde vleeswaren

Techniek: - dekkend schilderen met plakkaatverf
Beeldbeschouwing:- grafische vakliteratuur

6.2.11.4 Reclamebord met vleeswaren

Vormgeving: - gelijkvormigheid op handschrift (rondschrift) oefenen met letters en cijfers
- vormgeven aan bord: vleeswaren en prijzen (bv. aanprijzing)
- decoreren met dierenprint
- aandacht voor de lay-out van het geheel
Techniek: - pen, viltstift, plakkaatverf
Beeldbeschouwing:- grafische vormgeving van reclameproducten

6.2.11.5 Logo-ontwerp voor de slagerij

Vormgeving: - stileren van één van de geschetste dieren
- ontwerp verwerken met letters (initialen van de zaak)
- grafisch evenwicht in vorm en restvorm
- het logo-ontwerp kan verdere grafische toepassingen vinden (bv. verpakkingspapier)
Techniek: - uitsnijden in karton of piepschuim
- schilderen in dekkende plakkaatverf
Beeldbeschouwing:- dierenlogo's van Paul Ibou

6.2.12 Sfeerschepping: herfst

6.2.12.1 Waarnemingsstudies van diverse bladeren

Vormgeving: - vormontleding, constructieve opbouw, onderlinge verhoudingen
- compositie met één blad, met aandacht voor overlapping en evenwicht
- lineaire voorstelling
Techniek: - potlood
Kunstbeschouwing:- Constable, V. Van Gogh en andere

6.2.12.2 Decoratieve compositie (decoreren van pasteien)

Vormgeving: - bladeren componeren in een bepaald patroon binnen een vierkant of rechthoek
- aandacht voor ritme, beweging, overlapping en andere
Techniek: - viltstiften, pen, penseel met inkt, verf of bister
Kunstbeschouwing:- patronen uit de Islam, Japanse prentkunst

6.2.12.3 Paneel voor etalage als blikvanger (groepswerk)

Vormgeving: - compositie met natuurlijke materialen uit de herfstperiode, bijvoorbeeld bladeren, takjes, bloemen
- sorteren en ordenen per soort, vorm, kleur, materialen
- dit paneel kan eventueel als achtergrond dienen voor ruimtelijke blikvanger over de jacht met fazant, haas of andere wild
Techniek: - bevestigen met lijm op houten paneel

Kunstbeschuwing: - A. Goldsworthy (land-art), materiaalstudies van hedendaagse kunstenaars

7 EVALUATIE

Bij de evaluatie spreken wij een waardeoordeel uit over het resultaat van het onderwijs-leerproces.

Voor plastische opvoeding kan dit een eindproduct zijn van een vormgevende opdracht, maar tevens het niet-tastbare resultaat bij de leerlingen op het vlak van de persoonsvorming.

Leraar en leerlingen zijn beiden voortdurend bij dit beoordelingsproces betrokken. De leraar zal zich doorlopend moeten bezinnen over de kwaliteit van het pedagogisch-didactisch en creatief handelen.

Evaluaties gebeuren in functie van doelstellingen. Deze zijn bij de productevaluatie duidelijk omschrijfbaar. Wij denken aan: authentiek werken, expressie van een beleving, omgaan met beeldaspecten, persoonlijke techniekbeheersing en andere.

De leer- en groei-effecten, zoals inzet, zichzelf ontdekken, betrokkenheid bij de opdracht, doorzettingsvermogen, kritische zin, groeien naar zelfstandigheid en verantwoordelijkheid zullen niet altijd op voorhand voorspelbaar zijn. De vorming van de totale persoonlijkheid blijft hier de hoofddoelstelling.

De plastische middelen worden als werkinstrument gebruikt. Het stimuleren van een juiste waarneming, een authentieke beleving, een creatieve fantasie mogen niet ondergeschikt worden aan het bereiken van mooie resultaten.

Met een dergelijke ingesteldheid zal de leraar erover waken dat er niet enkel voor talentvolle leerlingen appreciaties worden uitgesproken.

De evaluatie dient om de leerlingen te confronteren met zichzelf en met de wijze waarop zij een plastisch probleem oplossen. De bedoeling is ook aanmoediging om het beste in zichzelf te ontdekken en te geven.

Van de leraar wordt een eerlijke en kritische houding verwacht, zowel wat de leerinhoud als wat de attitudevorming van de leerling betreft. Hij/zij zal tijdens het evaluatieproces inspireren, leidinggeven zonder te dwingen. Het zal een permanente evaluatie zijn, omdat het realiseren van de doelstellingen afhankelijk zal zijn van de kwaliteit van het proces. Het mag geen beoordeling worden door middel van toetsen of proeven.

Wij zullen voldoende tijd besteden aan klassikale evaluaties. Deze bieden optimale kansen tot sociale vaardigheden, het verwoorden van eigen standpunten en het gebruik van de vakterminologie.

8 MINIMALE MATERIELE VEREISTEN

Om de diverse inhouden te kunnen realiseren moet er voldoende aandacht besteed worden aan het vaklokaal en de accommodatie. Een apart lokaal is dan ook een noodzaak. Door een efficiënt gebruik van het lokaal kunnen tijd en moeite gespaard worden. Het beheer en de zorg van dit lokaal maakt deel uit van de onderwijsopdracht van de leraar. Hij/zij kan er een eigen sfeer creëren door het werk van leerlingen, reproducties, documentatie en inspiratiebronnen uit te hangen. Dit zorgt dan weer voor een creatieve werksfeer die de

leerlingen zal beïnvloeden en inspireren. Het werkt bevorderlijk dat de leerlingen met eigen en andermans werk geconfronteerd worden.

Het lokaal dient vooral ruim te zijn en grote werktafels te bezitten. Deze laatste zijn liefst voorzien van een afwasbaar en krasvrij werkblad. Onmisbaar is tenminste één spoelbak met stromend water.

Een goede verlichting is onontbeerlijk. Daarnaast zijn enkele losse spots handig bij waarnemingstekenen. Het lokaal moet kunnen verduisterd worden voor het tonen van dia's en videofilms.

Om de leraar toe te laten zelf optimaal gebruik te maken van de beeldtaal tijdens de les is een ruim bord een must. Een bijbehorende witte zijde geeft niet alleen de mogelijkheid te projecteren maar men kan er ook duidelijker illustratiemateriaal tegen presenteren.

Andere presentatiewanden zijn noodzakelijk om het tweedimensionale beeldend werk van de leerlingen en allerhande inspiratiemateriaal tegen te bevestigen. Er kan verder beroep gedaan worden op de vele mogelijkheden die een school biedt om het leerlingenwerk te presenteren.

Open rekken zijn handig om ruimtelijk werk op te plaatsen.

Daar de leerlingen werken met veel verschillende materialen en gereedschappen, is het noodzakelijk om over voldoende opbergruimte te beschikken, liefst met een afsluitbaar gedeelte voor het materiaal van de leraar en de school. Hierbij is het belangrijk dat de leraar voldoende aandacht besteedt aan de organisatie en zorg voor het materiaal.

Het klassieke individuele materiaal van de leerlingen voor beeldende opdrachten zoals potloden en kleurpotloden, verf en penselen, pen en stiften, kan met gemeenschappelijk schoolmateriaal aangevuld worden onder andere met houtskool, zachte pastels en oliepastels, aquarelverf, tekenpapier van allerhande formaten en kleuren.

Een klasbibliotheek met vakliteratuur, tijdschriften, boeken en documentatiemappen werkt ondersteunend en moet door de leerlingen gemakkelijk in te kijken zijn.

Een diaprojector, tv en video zijn eveneens wenselijk in het lokaal of beschikbaar in de directe omgeving.

9 **BIBLIOGRAFIE**

9.1 **Kunstbeschouwing als inspiratiebron**

- **AKAROVA**, Spectacle et avant-gardes, AAM Editions, 1988, ISDN 2-87/ 143-056-x
- **BLOSSFELD, K.**, Photographs, Taschen, ISBN 3- 8228-9319-6
- **DELAUNAY, S.**, Art into Fashion, George Braziller New York, 1986, ISBN 0-8076-11-66-2
- **EGER, O.A.**, Decoratieve kunst, Cantecler
- **FUMITO, A.**, Japanse ornamenten
- **GÖSSEL, P.**, Meubeldesign van de 20ste eeuw, Taschen/Libero, ISBN 3-8228-0130-3/NUG1926
- **HAGEN, R.**, Design Basics, Holt, Rinehart and Winston, Inc
- **LAING, J., WIRE, D.**, Encyclopedie van tekens en symbolen, Atrium
- **IBOU, P.**, Logo World, Interecho Presse VZW, Zandhoven, 1950, ISBN 90- 71614-4
- **ITTEN, J.**, Beeldende kunst in beeld, Cantecler, De Bilt

- **MORRIS, W.**, William Morris by himself, Designs and writings, Edited by Gillian Naylor, Macdonald & Co, 1988, ISBN 0- 356- 15320-7
- **STRIZTENOVA, T.**, Sovjet Costume and textiles 1917-1945, Flammarion, ISBN 2- 08013-515-5
- **WASMUTH**, Russische Textil Drucke der 20er Jahre, Verlag E. Wasmuth, Tübingen, ISBN 3-8030-5043 X

9.2 Bijzondere didactiek en methodiek

- **BARTLETT, J.**, In the garden (allerhande teksten en schildertechnieken), ISBN 0-8109-0709-7
- **BENSCHOP, S., BRINK, P.**, Sieraden, Elmar Creatief
- **CAVELLE, S.**, Decoratieve schildertechnieken, Libero
- **DE GOEDE, J.**, Het nieuwe kalligraferen, Kosmos
- **EDELKOORT, L.**, View on colour, Mode en informatie, trendsetters, België (jaarlijks tijdschrift)
- **EVENS, I.**, Het complete papierboek, Canteleer, 1991
- **FAITH, S.**, Veelzijdig papier verwerken en decoreren, Gaade
- **FLUIT, S.**, Tekenen en Styling, Canteleer, ISBN 90 213 0224 1
- **GALTON, J.**, Kleuren kiezen en mengen, Gaade
- **GERRITSE, A.**, Het fenomeen kleur, Canteleer, De Bilt, 1978, ISBN 90 213 0055 9
- **ITTEN, J.**, Kunst en kleur, Canteleer, De Bilt, 1973
- **PORTAS, M.**, Windows, The art of Retail display, Thames and Hudson, ISBN 0-500-0944-4
- **PEVERILL, S.**, Kleurrijk textiel in het interieur, stoffen verven, beschilderen en bedrukken, Van Dishoeck, 1989, ISBN 90 269 44446 / NUGI 422
- **RADICE, J.**, Shopping Bag Design 2, Creative Promotional Graphics, PBC International New York, 1986, ISBN 0- 86636-143 X
- **TURNER, R.**, Jewelry, Thames and Hudson
- **UCHIDA, S.**, Package design in Japan, Benedikt Taschen, 1989, ISBN 3-8228-0393-6